

שיית חסידים

גליון ללימוד ודרכי החסידות • יו"ל ע"י היכל מנחם

שבת תולדות • חודש כסלו • ה'תשפ"ג - שנת הקהל

פרפראות לתורה

איכה?

כאשר האדמו"ר הזקן בעל התניא זצ"ל ישב במאסר, הופיע פקיד בכיר של המימשל כדי לחקור אותו. אותו אדם היה בקי בתנ"ך, וניצל את ההזדמנות כדי לשאול את הרבי שאלה.

לאחר חטא עץ הדעת, כתוב כי "ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו: איכה?". האם לא ידע הקב"ה היכן נמצא אדם הראשון, שהיה עליו לשאול אותו למקומו? שאל השר. הרבי ציטט את דבריו של רש"י: "יודע היה היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים שלא יאה נבהל", החוקר ענה לרבי: "אני מכיר את דברי רש"י, אך ברצוני לשמוע את פירושו של הרבי".

השיב לו הרבי: "כאשר אדם הגיע לגיל מסוים - וכאן הוא ציין את גילו המדויק של החוקר - "שואל אותו בורא העולם: איכה? האם אתה יודע למה נבראת, מה מוטל עליך לעשות ומה כבר הספקת לעשות בעולם?"

סודו של יעקב

שאלו את רבי מנחם מענדל מקוצק זצ"ל מדוע חסידים נוהגים לשבת במסיבות רעים ולשתות משקה, דבר המזכיר את מנהגי הגויים.

השיב הצדיק: משקה מגלה את פנימיותו של האדם, כמו שנאמר "נכנס יין יצא סוד", כאשר גויים שותים לשוכרה, מתגלה הסוד הפנימי שבהם, כמו שנאמר לעשיו - "ועל חרבך תחיה", ולכן הם באים לידי קטטות ושפיכות דמים. ואילו יהודי, פנימיותו היא אהבה, ואהבת לרעהו כמון". כאשר יהודים יושבים יחדיו ואומרים 'לחיים' מתגלה הסוד הפנימי שבהם והם מחזקים את עבודתו האהבה שביניהם.

חברים טובים

החתם סופר זצ"ל הקפיד מאוד שבניו יתחברו עם חברים טובים, והיה מתעניין מאוד בקשרים החברתיים שלהם.

פעם אחת הסביר מדוע הדבר חשוב כל כך: התורה מספרת על רבקה "ויתרוצצו הבנים בקרבה". כשהייתה עוברת ליד בית מדרש היה יעקב רוצה לצאת. ונשאלת השאלה, למה רצה לצאת, והלא כשהעובר בבטן אימו "בא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה". וכי בבית המדרש היה מורה טוב מזה?

והתשובה היא שכאשר שרויים במחיצה אחת עם עשיו, אין כל תועלת בלימוד התורה אפילו מפי מלאך, ולכן יעקב רצה לצאת משם.

א חסידישער בליק

בעניני תורה ויהדות לאור החסידות

שני גויים בבטןך

בפרשתנו מספרת התורה על רבקה אמנו ש"ויתרוצצו הבנים בקרבה", זה מושך לעבודת אלילים וזה מושך לתורה (רש"י). באותה שעה שאלה רבקה את השאלה הכואבת: "אם כן, למה זה אנכי?! ועל זה באה התשובה: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו".

לפי המשמעות הפנימית של הדברים, על פי תורת החסידית, זו היא השאלה שכולנו שואלים את עצמנו בעקבות תחושת הויתרוצצו' שאנו חשים כמעט תמיד. מצד אחד אנחנו שואפים בכל לבנו לעשות רצון ה', לשקוד בתורה כפי יכולתנו, לקיים את מצוות ה' בהידור ולהתפלל ככוונה ראויה. ומאידך, אנחנו מתאווים לתענוגי עולם הזה, וכל אחד יודע עד כמה עליו להתאמץ כדי להתגבר על יצרו שלא ליפול בתענוגי עולם הזה. מצב זה מעורר את השאלה: "אם כן, למה זה אנכי?! מהו האיני' האמיתי שלנו ומדוע אנו חיים בתחושות של רגשות סותרים?"

זו לא אחת זו שתיים

ועל זה באה התשובה: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו". אכן, בתוך כל אחד מאתנו יש לא רק 'אני' חד, אלא "שני גויים". וכפי שאדמו"ר הזקן ז"ע מביא בתניא בשם הרח"ו ז"ל: "דלכל איש ישראל, אחד צדיק ואחד רשע, יש שתי נפשות, דכתיב ונשמות אני עשיתי שהן שתי נפשות נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא וכו'". ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש".

פירוש: רגילים לחשוב שהאדם הוא מציאות אחת, אלא שבתוכו מתרוצצים יצרים שונים - יצר טוב המושך אותו לטוב, ויצר רע המסית אותו לרע, ופעם אדם בוחר בטוב ופעם האדם בוחר ברע. ונשאלת השאלה: "למה זה אנכי?! מהו האיני' האמיתי? אתה בוחר להיות מאנשי יצר הטוב או שאתה בוחר להיות עם היצר הרע? אתה רוצה להתפלל ולהיות מחובר לה' או שאתה רוצה להינות מתענוגי עולם הזה?"

אבל האמת היא, מבאר רבינו הזקן: שיש באדם שתי נפשות. הנפש האלקית שואפת אל האלקי ואל הרוחני. והנפש הבהמית שואפת אל לאתוות עולם הזה. והצלחה של כל אחד משני הנפשות היא לשלוט על הנפש השניה ועל האדם.

ואם כן נמצא, שלא אדם אחד נמצא כאן, שפעם נמשך לטוב, ופעם לרע, אלא שני נפשות שלמות, כל הזמן, שנלחמות על השליטה על האדם. היינו שגם בשעה שהנפש האלקית מצליחה לשלוט על הנפש הבהמית, ולהכריח אותה בעל כורחה לקיים תורה ומצוות, ולהנות מאלקות בשעת התפלה, אינה רוק שליטה וממשלה לבד כדכתיב "ולאום מלאום יאמץ" כשזה קם זה נופל וכשזה קם כו', כשהנפש

האלקית מתאמצת ומתגברת ומקיימת תורה ומצוות, הנפש הבהמית היא כאדם שישן שיכול לחזור וליעור משנתו, כך הנפש הבהמית ישנה ואחר כך יכולה לחזור ולהתעורר.

נמצא שאין כאן סתירה מה האדם, האם הוא בוחר בטוב או ברע, כי מעולם ולעולם, לא קיימת בחירה אחת מוחלטת, כי תמיד הנפש השנית עדיין קיימת וממתינה לשעת הכושר לצאת ולהתגבר על השניה.

מחשבות בשעת התפלה

בפרק כ"ח בתניא מוסיף אדמו"ר הזקן ומבאר על פי זה, מדוע בעת לימוד התורה ובשעת התפלה נופלות לנו מחשבות זרות. וז"ל:

"ואפילו אם נופלים לו הרהורי תאוות ושאר מחשבות זרות בשעת העבודה בתורה או בתפלה בכונה, אל ישית לב אליהן, אלא יסיח דעתו מהן כרגע... ולא כשעות העולם, שטועים להוכיח מנפילת המחשבה זרה מכלל שאין תפילתם כלום, שאילו התפלל כראוי ונכון לא היה נופלים לו מחשבות זרות. והאמת היה כדבריהם, אם היתה נפש אחת לבדה היא המתפללת, והיא המחשבת ומהרהרת המחשבות זרות, אבל באמת לאמיתו, הן שתי נפשות וכו'".

פירוש: אילו היתה יהודי רק נפש אחת, אזי האמת היתה כסברת העולם: שנפילת מחשבות זרות בעת התפלה היא הוכחה שהתפלה אינה כראוי שהרי נפש אחת אינה יכולה להיות שקועה בשני דברים בבת אחת.

ועל דרך משל, בשעה שאדם שקוע בעסקיו, הוא 'שוכח' מכל עניניו ולא מהרהר אודות ענינים אחרים. ולפי זה מובן, שאם נפשו של אדם היתה שקועה כל כולה בתפלה כראוי, אזי באותה שעה לא היה היצר הרע מסוגל לבצע את זממו ולהפיל במוחו של האדם מחשבות זרות, כי כיון שהנפש היתה 'שוכחת' מכל דבר שאינו קשור לתפלה, לא היתה שום אפשרות לגרום לה לחשוב לפתע מחשבות אודות ענינים אחרים. ואם כן, כאשר נופלות לאדם מחשבות זרות בעת התפלה, הרי זה ראי' שאינו שקוע כל כולו בתפלתו.

אבל האמת אינה כן, כיון שלכל איש ישראל יש שתי נפשות. ולכן, יכול להיות שאדם הכין עצמו כראוי קודם התפלה, ובעת התפלה הוא שקוע ו'מונח' כל כולו בתפלתו, ואפילו הכי נופלות לו מחשבות זרות, ואין זו הוכחה כלל שתפלתו אינה כראוי, שהרי הנפש המתפללת אינה אותה נפש המהרהרת במחשבות זרות, והרי זה כאלו גוי רשע מנסה להפריע לו בעת תפלתו.

וכשאדם יודע זאת, אז המלחמה עם הנפש הבהמית והרהורים שנופלים לו בעת עסקו בתורה ובתפלה לא גורמים לו עצב ח"ו, ואדרבה יתחזק יותר ויוסיף אומץ בכל כחו בכוונת התפלה בחדוה ושמחה יתירה.

(ע"פ לקוטי אגריים וניא ובפירוש חסידות בבוארה)

מיטמוני הפרטיה

רעיונות מפרטית הטיבוע באור החסידות

ויתן ויחזור ויתן

פרשת תולדות מספרת על ברכתיו של יעקב אבינו ליצחק. בתחילה ביקש לברך את עשיו ולמעשה יעקב קיבל את הברכות. התחלת הברכות היא במילים "ויתן לך האלקים". ורש"י מפרש: "ויתן לך - יתן ויחזור ויתן". בפשטות, כוונתו לתרץ את השאלה מדוע הברכה מתחילה בוא"ו המוסף, ולכן הוא מפרש שמדובר על נתינה נמשכת, "יתן ויחזור ויתן".

ודרוש ביאור: מה משמעותה של הנתינה הנוספת? מה חסר בנתינה הראשונה? בשר ודם שנתינתו מוגבלת, מובן שיש מקום להוספה, אבל כשמדובר על נתינה של הקב"ה, "ויתן לך האלקים", שנתינתו היא בתכלית השלימות, מהי המשמעות של "ויחזור ויתן"?

והנה, בכתוב שלפני זה מסופר מה הרבר שעורר את יצחק לברך: "ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר: ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'". בעקבות שהריח "את ריח בגדיו... כריח שדה גו", פתח יצחק בברכותיו ואמר "ויתן לך".

ואיתא על כך בספרי: "וכן אתה מוצא ביצחק שראה אותו (בית המקדש) בנוי, וראה אותו חרב, וחזר וראה אותו בנוי, שנאמר: "ראה ריח בני" - הרי בנוי, "כריח שדה" - הרי חרב, "אשר ברכו ה'" - בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא". נמצא שראיית בית המקדש בשלושת המצבים - בנוי, חרב, ובנוי ומשוכלל לעתיד לבוא - היא שעוררה את יצחק לברך את ברכתיו ולומר "ויתן לך".

שני סוגים של תלמידים

העניין יובן בהקדמת משל מהשפעת רב לתלמיד, שיתכנו בזה שני אופנים: א) הרב משיפע לתלמיד ומלמדו דברי חכמה, והתלמיד מביין וקולט את הדברים היטב, אבל התלמיד מביין רק את מה שהרב מלמד אותו, ואינו מסוגל לחדש דבר בעצמו. ב) הרב מלמד את התלמיד איך ללמוד בעצמו, וכך התלמיד נעשה 'מחדש' בעצמו. הוא לא רק מקבל את ההשפעה מהרב, אלא משיג עניין נוסף וכוח מיוחד - יכולת לחדש בעצמו.

בסגנון תורת החסידות האופן הראשון נקרא 'המשכה מלמעלה למטה' - חכמת הרב נמשכת מלמעלה למטה. אמנם התלמיד השיג ואצר במוחו את שכל הרב שהוא השכלה עמוקה ביותר, אבל הוא עצמו ודרך מחשבתו נשאר 'למטה' כשהיו ולא התעלו. אין זה אלא שיש במוחו את דברי הרב, בעוד הוא עצמו לא השתנה, והראיה - שבעצמו אין בכוחו לחדש דבר. האופן השני נקרא 'העלאה מלמטה למעלה' - התלמיד שהיה תחילה 'למטה', התעלה 'למעלה' כי על ידי לימודו עם הרב השתנה שכלו והזדקק, עד שהוא עצמו מסוגל לחדש דברי שכל. ואולם, אף על המעלה של היכולת לחדש בעצמו, חידושי התלמיד אינם עמוקים כל כך כחידושי החכמה של הרב ודברי החכמה שמחדש הרב הם הרבה יותר עמוקים ונעלים, לעומת חידושי התלמיד הנחותים מהם לאין ערוך.

נמצא שבכל אחד משני האופנים יש מעלה שאין בשני: מבחינת דרגת השכל - המעלה היא ב'המשכה מלמעלה למטה', כשהתלמיד מקבל וקולט במוחו את דברי השכל של הרב, שהם נעלים ועמוקים יותר לאין ערוך. אך מבחינת דרגת האדם - המעלה היא ב'העלאה מלמטה למעלה', כשהתלמיד משיג יכולת לחדש דברי חכמה בעצמו, דבר המעיד שהוא עצמו התעלה.

צדיקים ובעלי תשובה

ושני אופנים אלה קיימים בעבודת ה':

עבודת הצדיקים היא בדרך 'המשכה מלמעלה למטה'. הצדיק לומד תורה ומקיים מצוות, ועל ידי כך ממשיך קדושה מלמעלה למטה. אמנם זה נעשה על ידי עבודת האדם, אבל עיקרה הוא בקבלת השפעה הבאה מלמעלה, בדוגמת עבודת התלמיד לקלוט את דברי הרב. עבודת בעלי תשובה - היא בדרך 'העלאה מלמטה למעלה'. התשובה היא פעולה אישית של האדם, שכואב ונוגע לו הריחוק שנוצר על ידי החטא, והוא שב בתשובה. אין זו קבלה של השפעה מלמעלה אלא פעולה וחידוש של האדם.

ואכן, יש מחלוקת מי גדול ממי. לפי דעה אחת בגמרא צדיקים גמורים גדולים מבעלי תשובה. ולפי דעה שנייה בעלי תשובה גדולים מצדיקים גמורים. על הדעה הראשונה אומרת הגמרא: "ופליגא דרבי אבהו... מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינן עומדים". וגם על זה נאמר: "דע כי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי... כל אחד מדבר בעניין בפני עצמו" (ש"ה תולדות אדם רמזי אותיות).

ואחד הביאורים בזה הוא על דרך המבואר לעיל: מבחינת דרגת הקדושה - צדיקים נעלים יותר, שכן הקדושה הנמשכת מלמעלה נעלית הרבה יותר מהקדושה שהאדם מעורר על ידי פעולתו ויגיעתו. ואילו מבחינת דרגת האדם - בעלי תשובה נעלים יותר, כי מאחר שעבודתם היא בכוח עצמם, הקדושה שלהם חודרת באדם עצמו, והוא מתעלה.

ועתה נשוב לברכות יצחק - "ויתן לך האלקים":

כאמור לעיל, בדעתו של יצחק היה לברך את עשיו, אך למעשה יעקב קיבל את הברכות. וידועה השאלה: הרי יצחק ידע שעשיו אינו כראוי שהרי כשאמר יעקב "כי הקרה ה' אלקיך לפני" - אמר

המשך בעמ' ג

ניצוצי חסידות

פ' תולדות

קדושת לוי

כ"ק האדמו"ר רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצוק"ל

ראו ראינו - ההסתכלות על הצדיק מוסיפה בהירות על האדם

"ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך" (תולדות כו, כח).

נראה על פי מה שבארנו בפרשת וירא (יח, ב) "וירא וירץ לקראתם" שהאירו שכלו, כי כשאדם מסתכל בצדיק ניתוסף בהירות על האדם, ועל זה אמרו חכמינו ז"ל (ר"ה ט"ז, ב) "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל". מחמת זה הביין אברהם שהם צדיקים, לזה וירץ לקראתם, עיין שם. וזה הוא שכתוב כאן: "ראו ראינו" - כפל לשון, כלומר על ידי ראייה שלך שראינו אותך, ניתוסף לנו ראייה אחרת, שבהסתכלותנו בזיו קדושתך האיר עין שכלותינו ובהירות גדול ניתוסף לנו, ולזה גמר אומר הכתוב: "כי היה ה' עמך" - שהשראת שכינה עליך, וזה האיר עין שכלינו שהסתכלנו באדם קודש שקדושת ה' עלינו, ומחמת זה באנו לדבק בך בהרגשתנו צדקותך.

תפארת שלמה

כ"ק האדמו"ר מראדומסק. רבי שלמה הכהן רבינובין זצוק"ל

יעקב למד מתאוות וחמדת העוה"ז איך לעבוד השי"ת

"ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" (תולדות כז, טו).

הנה בזה מורה לנו הכתוב דרך העבודה להשי"ע על פי מה שכתבת בשם הבעש"ט על הפסוק "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (שמות כה ב), היינו שכל אדם צריך לשית עצות בנפשו להפוך לעשות מדות טובות - מכל אשר ידבנו לבו - מהתאוות ומדות רעות אשר הרגיל בהם, מהם יקח דרך לעבודת ה' - באותו חשק ובאותה התאוה ביתר שאת.

וזה גם כן הרמז כאן: "ותקח רבקה את בגדי עשו גו' החמודות" - הם התאוות והחמודות רעות של עשו כנ"ל, ותלבש את יעקב בנה הקטן - הם הצדיקים שהם קטנים בעיניהם, ומורא על ראשם לנשת על הקודש, והם מלבישים אותו החשק והרצון של תאוות עולם הזה, לקחת אותו חשק לעבודת הבורא ב"ה.

שפת אמת

כ"ק האדמו"ר מגור. רבי יהודה אריה לייב אלתר זצוק"ל

"ורב יעבד צעיר"

גם כשהוא רב וגדול יחזיק עצמו בענוה

"ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאם מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר" (תולדות כה, כב).

אפשר לומר, שרומז על מה איתא בזה"ק "מאן דזעיר הוא רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר" (מי שהוא קטן בעולם הזה, הוא גדול בעולם הנצחי, ומי שהוא גדול בעולם הזה הוא קטן בעולם הנצחי). ועיקר העבודות הוא השפלות, לידע שבאמת עדיין לא התחיל לעשות כלום, וכל מה שעושה יותר ויותר מצוות ומעשים טובים, יותר יהיה שפל בעיניו, ולידע שלא השיג עדיין כלום. וזה שאמר לה בהבטחה: "ורב יעבוד צעיר, אף שרב יעבוד", היינו שיעשה הרבה מעשים עם תורה, עם כל זה יהיה בעיניו צעיר, לא בחי' זקן שמרמז על זה שקנה חכמה והשיג כלום, אלא יהיה בעיניו צעיר ושפל, ועל ידי זה באמת יהיה רב כזה"ק הנ"ל.

יצחק בלבן: אין דרך עשיו להיות שם שמים שגור בפיו". אם כן, מדוע רצה יצחק לברכו?

מבואר על כך בתורת החסידות, שכונת יצחק הייתה לפעול שעשיו יעשה תשובה. לכן רצה לברכו בברכות נפלאות אלו, ועל ידי זה רצה להמשיך על עשיו אור אלקי נעלה, שיפעל עליו שיעשה תשובה. אלא שלמעשה זה היה בלתי אפשרי. עשיו היה במצב נחות כל כך שגם אור זה לא היה מועיל. לכן הברכות היו צריכות להינתן ליעקב אבינו, ויעקב, בכוח הברכות שקיבל, מסוגל לברר ולהעלות גם את ניצוצות הקדושה המצויים אצל עשיו.

עבודת יעקב מצד עצמו היא עבודת הצדיקים - המשכה מלמעלה למטה; על ידי לימוד התורה וקיום המצוות. ואילו בירור עשיו שייך לעבודת התשובה שהיא בדרך העלאה מלמטה למעלה; שהרי זה ענינה של תשובה, שכאשר יהודי עובר ח"ו עבירה - הוא מתקן זאת על ידי תשובה.

יצחק ראה את המקדש שבגאולה

לפי זה יתבאר גם הקשר של ברכות יצחק לענין "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'", וכפירוש הספרי שיצחק ראה את בית המקדש בשלושה מצבים: "ריח בני" - כפי שבית המקדש בנוי ועומד על עמדו - עבודת הצדיקים, "כריח שדה" - "ציון שדה תחרש", חורבן בית המקדש שאירע "מפני חטאינו", אבל מטרת החורבן היא שיהיה "אשר ברכו ה'" - בני ומשולל לעתיד לבא - עבודת התשובה.

יצחק ראה את התמונה המלאה - את בית המקדש כפי שהוא קודם החורבן, את החורבן, ואת התשובה על מצב זה, המביאה את בית המקדש שייבנה לעתיד ולכן נתעורר לברך את הברכות על שני עניינים אלו.

וזהו שבברכות יצחק נאמר "ויתן - יתן ויחזור ויתן", שתי נתינות: א. "יתן" - נתינה אחת, הכוח להיות קשור עם הקב"ה ולהמשיך את כל האורות והגילויים מלמעלה למטה על ידי לימוד התורה וקיום המצוות. ב. "ויחזור ויתן" - נתינה נוספת ומיוחדת, שגם כאשר יהודי שרוי במצב נחות מאוד, ניתן לו הכוח להתנתק מן הרע ולשוב בתשובה בכוחות עצמו. ולמרות שמדובר בתשובה בכוחות עצמו, גם על זה יכול להיות "ויחזור ויתן", שכן גם הכוח לעבודה בכוחות עצמו היא על ידי נתינה מלמעלה.

וזהו הייתה ברכת יצחק "ויתן לך האלקים" - הכוח ללימוד התורה וקיום המצוות, עבודת הצדיקים, "ויחזור ויתן" הכוח השני, שגם אם יהודי מתרחק, יש לו כוח לעשות תשובה. והיינו שגם לאחר החורבן, כאשר "מפני חטאינו גלינו", ו"כריח שדה" - "ציון שדה תחרש", תתקיים ההבטחה "שסוף ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין", וזוכים ל"אשר ברכו ה'" - בית המקדש בנוי ומשולל לעתיד לבוא.

(לקוטי שיחות חלק י')

לזכרון עולם בהיכל ה'

ידידי הרב חסיד הנגיד המפורסם הו"ח תורת חסידות

הרב מאיר זצ"ל

בן ר' שמואל יצחק ע"ה
ממנו הו"ח של הדרות החר"ד במ. פאלי, ביאליץ
נפ' כ"ב תמוז ה'תשנ"ח, י"ג סיון תשפ"א

ולכות בניו הרבנים ממשכי דרכו, הנגידים החסידים החשובים
הרב ישראל אפרים מנשה והרב יוסף משה שחזו
הש"ח יצילים בכל אשר יפנו וישאל כל משאלות לבבם לטובה

אישי חסיד היה

תולדותיהם והנהגותיהם של חסידים

הגאון החסיד הרב חיים דוד צבי חן (הרד"צ) רבה של טשרניגוב

להתייגע בחסידות".

אף שהיה גאון שמעטים כמותו בדורותיו הנה מעולם לא הראה את ידיעותיו העצומות ברבים, על אחת כמה וכמה שלא השתעשע בפלפולי שווא. הרד"צ סלד מהתפארות וההתנחלות בתורה ברבים.

יותר מיובל שלם החליף 'תשובות' עם גאוני עולם. ביחוד היה לו משא ומתן בכתב עם הגאון בעל 'תורת חסד' מלובלין, אך מעולם לא הזכיר מזה אפילו חצי דבר. בין כתביו נמצאו קונטרסים המכילים שישים, שבעים דפים כל ענין וענין.

גם בעלי קבלה פנו אליו בשו"ת כאל יחיד מומחה. האדמו"ר רבי מרדכי דב טברסקי מהורנסטופול ז"ע, ציוה לפני פטירתו כי את ספרו בקבלה לא ידפיסו אלא בהסכמתו של הרד"צ אף שהיה אז אברך צעיר.

חרד גדול בכל דקדוקי הדקדוקים עד למיצוי הנפש, והמעשה היה עיקר גדול בעבודתו. עשרות שנים כמעט לא ישן בלילות. רגליו היו נתונות במים צוננים והתענה וכו'. עסקן ציבורי גדול לעניני עירו, ולעיתים לכלל ישראל.

לא היה בעולמו אפילו רגע אחד של הצגה, של כיוון כלפי חוץ, של משחק. שום עישוי, שום סלסול, שום זיוף קל, בדיבור, בקול, בעיניים, בשפתיים, בקמיטת מצח, בהסברת פנים. טבע היה. כולו טבע, אלא טבע קדוש, טבע עליון, טבעי ולא זיוף, כל מי שראה או שמע אותו, בין מישראל בין מאומות עד פקדי הצאר ופקחי הבולשביקים. כולם לא עמדו כנגד טבעיות גדולתו.

בשנת תרפ"ה סיים את תפקידו בטשרניגוב, עלה לארץ הקודש וכעבור זמן קצר התיישב בירושלים.

בואו לירושלים, פורסם בידיעה קצרה, בשבועון החרדי 'קול ישראל' בגיליון כ"ח אייר תרפ"ה: "אורח חשוב הרב הגה"צ ר' דוד צבי חן הגאון ד' צירינגוב, הגיע בשבוע זה לירושלים, הרב הנ"ל הוא אחד משרידי חסידי חב"ד הגדולים מהדור הקודם, ברוך בואו לשלום". באותו גיליון פורסמו גם מודעות המקדמות בברכה את הרד"צ עם הגיעו לירושלים עיר הקודש.

בתקופה בה גר בעיר הקודש, מידי בוקר התכנס מניין בביתו לתפלת שחרית ולאחריה היה משוחח עם הנוכחים, מספר סיפורי חסידים ומתבל דבריו בדברי תורה. שיעור קבוע היה לו באותה תקופה עם בחירי אברכי בירושלים שלימים נודעו כגדולים ומורמים מעם, איתם למד תורת החסידות בעיון.

הגאון הרב חיים נאה "בעל השיעורים", שכיהן באותם ימים כספרא דדיינא בחד"צ של העדה החרדית בירושלים, ניצל את זמן היות הרד"צ בירושלים והיה מציג בפניו שאלות, ספיקות ובירורים בהלכות שביקש לכתוב בחיבורו החשוב 'קצות השולחן' בו ביאר את שולחן ערוך הרב. הרד"צ השיב לו, עודדו להמשיך בכתיבת החיבור החשוב, ואף גילה לו מסורות וידיעות חשובות ככללי הוראה. בשלהי חודש סיון תרפ"ה, קיבל הרב נאה מהרד"צ הסכמה לספרו קצות השולחן.

תשעה חודשים לאחר עלייתו ארצה, בכ"ד בכסלו תרפ"ו נפטר. בהלווייתו שהייתה ביום שישי השתתף קהל רב ובראשם הרב יוסף חיים זוננפלד וחשובי הרבנים בירושלים, ונטמן בחלקת חב"ד שבהר הזיתים.

ביום פטירתו, נשלחה הודעה לאדמו"ר הריי"צ על

הרב חיים דוד צבי חן נ"ע (מכונה בר"ת הרד"ץ) (נולד תר"ו - נפטר כ"ד כסלו תרפ"ו) היה מגדולי רבני חב"ד בתקופתם של אדמו"ר המהר"ש ואדמו"ר הרשב"ב ז"ע, רב העיר טשרניגוב, ובעל שמועה חסידי מוערך.

היה גאון עצום בנגלה ובחסידות ומילא את מקום אביו הרב פרץ חן נ"ע. ברבנות העיר טשרניגוב.

אדמו"ר הצמח צדק ז"ע אמר עליו "מעולם לא הי' א' אינגעל" (היינו שמציערותו הבין כמה רצינית עבודת ה').

הי' מהיחידים שקיבלו סמיכה לרבנות מאדמו"ר המהר"ש וברכה מיוחדת מאדמו"ר הצמח צדק.

על אף גדולתו בתורה הנגלה והחסידות, הרד"צ הי' לו חיות מיוחדת בסיפורי חסידים. רבים מהם סיפר לאדמו"ר הריי"צ ז"ע, ולאחר מכן היה מביא את הסיפורים "בחכמה ובינה ודעת". על סיפוריו אמר אדמו"ר הריי"צ "הם מפחים רוח חיים ויראת שמים באהבת התורה, באמונת צדיקים, ובחיבת קיום המצוות מעשיות בחיות פנימי".

כ"ק אדמו"ר ז"ע הרבה (לפי ערך) לדבר עליו ועל התנהגותו בקודש, אחד הסיפורים שהרבי סיפר עליו: המלכים שהיו ברוסיה היה ביכולתם לעשות כל מה שליבם חפץ, כיון שלא היה על גביהם מגבלות של 'קונג'ס' וכיוצא בזה. בשנים האחרונות היה קיסר רוסיה 'שיכור', וכשרצו היהודים לפעול עליו בענין מסויים, היו יוצאים לקבל את פניו בספר-תורה.

באותה תקופה כיהן הרד"צ ברבנות בטשרניגואו, וכשהגיע הקיסר לשם לביקור, נהג הרד"צ בהתאם לסדר הנ"ל, ויצא לקראת הקיסר כשהוא לבוש 'סירטוק', ונושא ספר-תורה, וכשהגיע בסמיכות לקיסר - עמד על מקומו, הניח את ידו על מצחו וכן היה סדר הנהגתו של הרד"צ: לפני שהיה מברך ברכה, היה מניח את ידו על מצחו ומכוון כוונת הברכה - ש"הוי"ו הוא היה ויהיה כאחד, "אלקינו" הוא חתנו וחיתונו כו', ובירך בקול רם מאוד "שנתן מכבודו לבשר ודם", כדי שיענו אחריו אמן.

הקיסר ראה שעומד לידו יהודי לבוש בצורה מוזרה, אוחז בידו ספר תורה, וצועק בקול רם... הקיסר מאוד נבהל, עד שהסבירו לו את פשר הענין.

לאחר ששב הרד"ץ לביתו, פנה אליו מאן-דהו בתמיחה: הרי יודע כבוד תורתו שהקיסר הוא 'שיכור' וכו', ואיך אפשר להתייחס אליו בצורה רצינית כזאת - לברך ברכה, ולצאת לקראתו עם ספרי תורה?

ענה לו הרד"ץ: אינך מבין! לכל מלך יש שר רוחני למעלה שמונה להיות מלך, כמו כן הקיסר גם אם הוא בעצמו שיכור "הרי יש לו שר למעלה!".

כן סיפר הרבי (פרשת בהר-בחוקתי תש"י): החסיד רד"צ היה נוהג ללמוד משניות עם נכדו. פעם אחת כשהנכד לא הבין את ההסבר של זקנו בדברי המשנה, נענה הרד"צ והפטיר: "הייליקע אותיות" (אותיות קדושות), היינו חוסר הבנתך מפני קדושת המשנה). ופעם אחרת אמר הרבי שהיתה זו אמרה שגורה בפיו מפעם בפעם "בחיותו במצב של דבקות באמצע הלימוד - היה אומר: "פלאי פלאים! אף מילה אינה מובנת, משנה קדושה" ("קיינ איין וואָרט ניט פאַרשטאַנדיק, אַ הייליקע משנה"... היינו, חוסר ההבנה במשנה הוא מפני גדול קדושתה).

עוד חזר הרבי בשמו: "יע פאַרשטיין, ניט פאַרשטיין דער עיקר האַרְאוּוען אין חסידות" (יכו להבין, לא להבין, העיקר

זכרון צדיקים

הרה"ק רבי דוב בער – המגיד ממעזריטש נסתלק י"ט כסלו תקל"ג

לאחר הסתלקות הבעש"ט זי"ע נבחר המגיד זי"ע לממלא מקומו. הוא התיישב בעיירה מעזריטש, שהפכה למרכז תנועת החסידות. תחת הנהגתו גדלה התנועה והרחיבה את מסגרתה. בהתייחסו להמגיד, התבטא פעם הבעש"ט "יודע אני כי הדב הזה אין לו רגליים (המגיד היה נכה ברגליו), אבל יש לו ידיים רחבות, לקרב בהן את הלבבות, ומסוגל הוא לאחד תחת הנהגתו את כל אלה הנאמנים לחסידות".

המגיד אמר על רבו הבעש"ט: "הלוואי היו מנשקים את התורה באותה אהבה, שהיה מורי מנשק את הילדים בהוליכו אותם אל החדר כשהיה באהעלפער (מסייע בחדר)".

בשנת תקל"ב חזר המגיד לראוונא, עיר מולדתו. זמן מועט לפני פטירתו נמלט ממגפה, והתיישב בעיר אניפולי, בה נפטר בי"ט כסלו תקל"ג ובה מנוחתו כבוד.

ישנם שתי צוואות מהמגיד, בצוואה הראשונה חתומים בנוסף למגיד בעצמו גם גדולי תלמידיו: רבי מנחם מנדל מוויטבסק, רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי זושא מאניפולי, רבי אלימלך מליז'נסק ואדמו"ר הזקן זי"ע. בצוואה זו כותב המגיד בין היתר שלאחר פטירתו יתעסקו בטהרת וקבורת הגוף רק חמשת התלמידים הנ"ל אשר חתומים בתחתית הדף ומלבדם אף אחד אינו ראוי לגעת.

בצוואה השנייה, המיועדת לבנו רבי אברהם המלאך זי"ע, כותב לבנו למי להתחבר מבין תלמידיו ומה ללמוד מהם: מרבי מנחם מענדל מוויטבסק תשמע עצה, מרבי יהודה לייב הכהן תלמד את עבודת המידות, מרבי זושא מאניפולי תלמד את הענווה, ולאדמו"ר הזקן תציית בכל אשר יאמר ובכל דרכי תשמע לו, כי כל היוצא מפיו הוא נבואה קטנה, ועד כדי שגם אם היה בין תלמידי הבעל שם טוב היה מגדולי תלמידיו.

הרה"ק רבי אברהם דוב מאזורוטש נסתלק י"ב כסלו תר"א

הרה"ק רבי אברהם דוב מאזורוטש בעל "בית עין", נולד בין השנים תק"כ - תקכ"ה לאביו הגה"ק רבי דוד, מגיד מירשים ואב"ד חמעלניק. רבי אברהם דוב התייתם בילדותו וגודל על ברכי סבו. למרות יתמותו, הי' משים לילות כימים בשקידת התורה. בהיותו כבן שמונה למד פעם כל ליל שישי בהתמדה מרובה, סבתו שהוקירה זאת הכינה לו למחרת תבשיל מיוחד. קרא הילד בעגמת נפש: אם כן למדתי בשביל ה'ראסעל'.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של הגה"ק רבי נתן נטע אב"ד אזורוטש. קיבל תורה מפי חותנו ונתקרב ל'מאור עינים' זי"ע ונעשה לו תלמיד מובהק. כן נסע אל הצדיקים הקדושים רבי זושא מאניפאלי, ה'קדושת לוי', ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע ועוד.

כל ימיו השתוקק לעלות לארץ הקודש, ובשנת תק"צ זכה להגשים את שאפתו. שבועיים בלבד ארכה ההפלגה, ונשבע רב החובל הגוי שבזכות רבינו קפצה לו הדרך. כשביקר בירושלים והגיע סמוך להר הבית, העיר לו אחד שיש דעות בין הפוסקים שבימינו מותר להיכנס למקום המקדש אף שכולנו טמאי מתים, כי קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא. חייך רבינו ואמר: ממך נפשך, אם יש כאן קדושה הרי אסור להיכנס, ואם אין המקום מקודש יותר, אין לי שום ענין להיכנס.

בחודש כסלו תר"א פרצה מגיפה בצפת, והכריז רבינו כי הוא הקרבן האחרון ממגיפה זו ואחריו לא תהא עוד מגיפה. ואכן ביום י"ב כסלו נסתלק רבינו ותעצר המגיפה.

אמרות, מטילים ופתגמים מפי חסידים

ענה לו ר' שמואל מונקס: ממה נפשך - אם הנכם "רבי", הרי כדור לא יפגע בכם, ואם לאו, הרי מגיע לכם עונש, שכן מנין העזתם ליטול מאלפי יהודים את הגעשמשאק (התענוג) בעניינים גשמיים??

בעקבות שיחה זו ביקש רבינו להפסיק לפרסם כי איננו בעיר (דבר שעשו קודם לכן, כדי למנוע את תפיסתו).

בבוקר של איסור חג שמחת תורה, טבל את עצמו, קרא לאחיו מהר"ל ע"ה, לבניו אדמו"ר האמצעי זי"ע ור' חיים-אברהם ע"ה וציווה עליהם שיצומו. ואמר להם שבאותו יום יילקח למאסר. ואכן בערב - לאחר שרבינו הזקן התפלל מנחה - הגיעו החיילים ולקחו אותו, בעגלה שחורה שמיועדת למורדים בצאר, למאסר בפטרבורג במבצר "טיינע סאָוועט" עד חג הגאולה י"ט כסלו.

הנוכחים קפאו על מקומם

בעת המאסר, כשנכנס אדמו"ר הזקן למשרד הכלא התחילו הנוכחים לשחוק עליו שהוא חפץ להיות מלך בישראל וכו'. הטלית-והתפלין היו בידו של אדמו"ר הזקן, והתחיל להניח תפלין דרבינו-תם. כשהניח תפלין של ראש והביט במכסה של קופסת הכסף, אם התפלין של-ראש מכוון באמצע הראש, נטה ראשו לכאן ולכאן, מייד נפל פחד גדול על כל הנוכחים, ומי שעמד - לא יכל להתיישב, ומי שישב לא יכל לעמוד.

ואמר אדמו"ר הזקן: על הפסוק (דברים כה, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" אמרו חז"ל (ברכות ו, א): "אלו תפלין שבראש", הנחת התפלין גרמה להם פחד "ויראו ממך".

בלילה חזר רבינו הזקן לביתו. בשעה מאוחרת נכנס לרבינו החסיד ר' שמואל מונקס ע"ה. רבינו הזקן שאלו: ידוע לך כי באו לאסרני?

ר"ש מונקס ענה: אצלי מונח שהנך צריך ללכת למאסר. תמה רבינו הזקן: הרי זו סכנת-נפשתי.

חדש! הגיע לחנויות הספרים בניו יורק. הנך החדש של **תניא עם פירוש חסידות מבוארת על פרקים מג-סו**

מפי חסידים

אם הנכם "רבי"

כשבאו לאסור את רבינו הזקן בעל התניא זי"ע - בחול המועד סוכות תקנ"ט - כשהגיעו החיילים הסתתר הרבי בבית-החיים. החיילים חקרו את הרבנית היכן הרבי. כשסירבה לגלות היכוה על לחיה והפילו את אחת משיניה.

חדש! לראשונה יצא לאור הקטלוג המלא של "שיעורי חסידות בטלפון" ניתן לקבל הקטלוג באימ"ל: info@chassidus.com 718.735.7333

